

& canonem 36. Concilii Eliberitani, quæ duo antiquo usui sacratum imaginum obstare videntur, late explicant Albaspinæus in *Not. ad d. can. Eliberit. p. 174. ed. Neap. cit.*, Bona *Rerum liturgic. l. 1. c. 16. §. 2. t. 1. p. 328.*, ibique Sala *Not. 6. & seq. p. 331. ed. Taurin.*, Schelestratus *de Disciplin. arcan. t. 7. art. 3. p. 122. & seq. ed. Rom. 1685.*, Pagius in *Baron. ad an. 57. n. 113. t. 1. p. 455. ed. Lucæ*, Assemanus *de Eccles. reveren. & asyl. art. 5. p. 59.*; Natalis Alexander *Histor. eccles. sæc. 3. Dissert. 21. art. 2. & c. 6. art. 28. t. 4. p. 139. & seq. & 314. ed. Ven. 1776.* Consule eundem Natalem Alexandrum, qui adversus antiquiores, recentioresque Iconomachos, præsertim adversus Joannem Dallæum Calvinianum hominem late disputat de cultu sacrarum imaginum *Dissert. 6. sæc. 8. t. 6. p. 94. & seq.*, atque illud recte animadvertit, imaginum usum in templis rem esse disciplinæ, sed earum usu semel constituto, rem esse fidei honorariam earum venerationem.

§. XIV Exteriores Ecclesiæ partes erant ædificia, quæ ad eam pertinebant, sed Ecclesiæ angustiori sensu acceptæ parietibus non includebantur. Talis erat exterior *Narthex*, qui *vestibulum*, & *atrium*, sive *aream* comprehendebat. *Vestibulum* erat primus aditus, inter quem, & Ecclesiam angustius acceptam media erat area, sive atrium, locus scilicet, cujus medium sub dio erat, latera vero quatuor porticibus cingebantur. Erant in medio aquæ salientes, seu putei, & canthari, aut conchæ, ubi Christiani templum ingressuri manus, & os lavabant (1); unde usus aquæ benedictæ repetendus est (2).

(1) Eusebius *Histor. l. 10. c. 4. p. 473. cit. ed.*, S. Paulinus *Ep. 32. ad Sever. p. 205. ed. cit. Veron.*, S. Jo. Chrysostomus in *Joan. Hom. 73. n. 3. p. 433. t. 8. ed. Paris. cit.* Vide etiam *Variorum Notas in S. Paulin. Ep. 13. n. 41. p. 882. & seq. ed. cit.*

(2) Usus aquæ benedictæ ab Apostolica traditione profectum, semperque in Ecclesia observatum docent Baronius *ad an. 132. n. 3. t. 2. p. 122. ed. Lucæ*, & Bona *Rer. liturgic. l. 1. c. 20. §. 5. t. 2. p. 77. ed. Taurin.* Auctor *Constit. Apostol. l. 8. c. 29.* apud Cotelerium *PP. Apostolic. t. 1. p. 411. ed. Antwerp. 1698.* benedicendæ aquæ formam describit. Memorant etiam aquam sanctificatam, aut benedictam Tertulianus *de Baptism. c. 4. p. 225. ed.*

Ven. 1744., Cyprianus *Ep. 70. ad Januar. col. 300. ed. Ven. 1758.*, Epiphanius *lib. 1. Hæres. 30. n. 12. p. 137. ed. Colon. 1682.* Ambrosius *De Sacram. l. 1. c. 5. n. 15. opp. t. 3. col. 443. ed. Ven. 1751.*, Theodoritus *Hist. Eccles. l. 5. c. 21. p. 197. ed. Taurin. 1748.*, alique Patres. Decretum tamen Alexandri V, quod à Gratiano descriptum est *Can. 20. dist. 3. de Consecr.*, pertinet ad falsas decretales Isidori Mercatoris. Quæ hæretici obijciunt adversus usum aquæ benedictæ, solide inter ceteros expendit, atque refellit Robertus Sala in *Notis ad cit. Bonæ locum p. 78. & seq.*

§. XV. Cetera ædificia circum Ecclesiam generali *exedrarum* nomine vocabantur, eaque erant *Baptisterium*, *Secretarium*, sive *Diaconicon*, *Pastophorium*, *Schola*, *Bibliotheca*. *Baptisterium* erat satis amplum ædificium, ac duabus constabat partibus, vestibulo, in quo catechumeni abrenunciationes emittebant, ac domo interiori, in qua fiebat ablutio, ritusque ceteri in baptismo adhibiti peragebantur (1). *Secretarium*, sive *Diaconicon* locus erat, in quo sacra indumenta, vasa, ac reliqua Ecclesiæ supellex servabantur (2). *Pastophorium* generale nomen est, quo multa significantur (3). Sed, ut plurimum, designat ædificia, quæ stabant ab utroque Ecclesiæ latere ad extremitatem orientalem (4); & custodum, ac ministrorum templi domicilium (5). *Schola*, & *Bibliotheca* locus erat, in quo animi literis, atque doctrinis excolebantur (6).

(1) *Baptisterium* separatim ab Ecclesia locum fuisse, ostendit Martenius *de Antiq. eccles. rit. l. 1. c. 1. art. 2. n. 7. t. 1. p. 4. ed. cit.* idque etiam observant Fratres Ballerini in *S. Zenon. l. 2. tract. 31. p. 241. t. 1. ed. August. Vindelic.* Sæculo tamen VI. intra Ecclesiam baptisteria constitui coepisse, ex Gregorio Turonensi docet Durantus *de Rit. eccles. l. 1. c. 19.*

(2) Atque hoc quidem *Diaconicon magnum* erat, de quo vide Du Cangium in *Glossar.*; nam quod dicebatur *Diaconicon Bematis*, id erat intra Ecclesiam, eoque Diaconi ea, quæ erant ad sacram liturgiam necessaria ex Diaconico magno deferebant, ut ad manus essent Auctor. *Chronic. Alexand. p. 390. ed. Paris.*

(3) *Pastophorium* generali nomine usurpatum comprehendebat etiam *Diaconicon*, & *Gazophylacium*, videlicet locum illum, in

quo ponebantur populi oblationes, quæ super altare ponendæ non erant, sed potius Episcopi domum mittendæ judicabantur.

(4) Memorat Pasphoria Auctor *Constit. Apostolic. l. 2. c. 57. p. 264. ed. cit.*, quo ex loco intelligimus, ea fuisse loca *ex utraque Ecclesie parte versus orientem*. Ipse Auctor deinceps *l. 8. c. 13. p. 409.* eorum locorum usum explicat, cum illuc Eucharistie reliquias, post omnium communionem, deferri jubet.

(5) Consule Schelestratum in *Concil. Antioch. p. 186.*

(6) De cunctis exterioribus antiquarum Ecclesiarum partibus late disputant Binghamus *Origin. eccles. l. 8. c. 7. t. 3. p. 252. & seq. cit. ed.*; & Selvagius *Antiquit. christian. l. 2. c. 3.*

SECTIO I.

DE CONSECRANDIS, ET RECONCILIANDIS ECCLESIIIS.

XVI. Consecratio Ecclesiarum, & ejus antiqui ritus.	Episcopum pertinet. Ea non iteranda.
XVII. Ritus, qui nunc obtinent.	XIX. Ecclesia violata, aut polluta.
XVIII. Ecclesie consecratio ad	XX. Ea reconcilianda est.

§. XVI.

Edificata Ecclesia, ut primum fieri potest, consecratur, vel saltem benedicitur; nam secus in ea rem divinam conficere nefas est. Antiquissimus est Ecclesiarum consecrandarum usus (1); sed non iidem semper ritus, eademque cæremoniæ adhiberi consueverunt. Ex veteri disciplina vicini Episcopi vocabantur (2); & interdum etiam concilia celebrari solebant (3). Episcopi sermones habebant (4), cuncti fundebant preces, ac denique divinis sacrificiis, mysticis oblationibus, hymnis, aliisque pietatis operibus summo omnium gaudio, & celebritate consecratio peragebatur (5). Martyrum quoque reliquias, ritu saltem Romano, adhibitas fuisse constat (6).

(1) Ecclesias tantum IV. sæculo, pacato Constantini imperio, consecrari cœpisse multi arbitrantur, laudantque Eusebium *Histor. l. 10. c. 3. p. 464. ed. cit.*; & Athanasium *Apol. ad Constant. n.*

17. & 18. opp. t. 1. p. 242. & 243. ed. Patav. 1777. Equidem iis facile assentior, si publicam illam, & solemnem consecrationem intelligunt, quæ tantum pace Ecclesie data absolvi potuit; sed ab iis valde dissentio, si etiam privatam consecrationem excludunt, ac plane omnem adhibitum negant actum religionis, per quem Ecclesia divino cultui addiceretur. Nam templorum consecrationem è veteri testamento ad novum, atque ab Apostolis ad eorum successores transiisse, semperque in Ecclesia retentam, ac servatam arbitror. Quomodo expedita fuerit vetus consecratio toto illo temporis spatio, quo ethnici homines imperio potiebantur, incertum est; & forte initio consistebat in solemni gratiarum actione, certisque precibus, quas tunc eorum temporum usus postulabat, quæ est simillima veri conjectura Josephi Aloysii Assemani præstantissimi olim in Romana Academia Collegæ mei, mihi quæ, dum vixit, amicissimi in *Tract. de Eccles. rever. & asyl. art. 6. p. 64.*, & Laurentii Selvagii *Antiquit. Christian. l. 2. c. 5. §. 1. Consule Bonam *Rev. liturgic. l. 1. c. 19. §. 3. t. 2. p. 71. & seq. ibique Salam in Not.**

(2) Vide Eusebium *Histor. l. 10. c. 3. p. 464. & de Vit. Constant. l. 4. c. 43. p. 650.*, Sozratem *l. 1. c. 28. p. 65.*, Sozomenum *l. 2. c. 26. p. 81.*, Theodoretum *l. 1. c. 31. p. 64. omnes ed. Valesii Cantabrig. 1720.*, Augustinum *Ep. 269. ad Nobilium col. 902. opp. t. 2. ed. Ven. cit.*

(3) Hinc propter dedicationem Ecclesiarum frequentes habitæ sunt Synodi, qualis fuit Antiochena an. 341, quæ in *encaniis* dicta est.

(4) Plures hujusmodi sermones apud Ambrosium, Augustinum, atque alios extant.

(5) Eusebius in *Vit. Constantin. l. 4. c. 45. p. 651. ed. cit.*

(6) Ambrosius *Ep. 22. col. 931. n. 13. opp. t. 3. ed. Ven. cit.*, Paulinus *Ep. 32. ad Severum col. 199. n. 7. ed. Veronæ 1736.*

§. XVII. Ritus, qui nunc servantur, describit Pontificale Romanum (1), cujus decreto diei consecrationis anteire debet jejunium, & vesperæ canendæ coram reliquiis, quæ subtus altare collocantur. Deinde Episcopus mane ter ipsam Ecclesiam exterius circumit, & aqua benedicta adspersit; tum Ecclesiam ingreditur, delineato duplici græco, ac latino in ipso templi pavimento alphabeto, ac una quidem in porta, duodecim vero in interioribus parietibus signatis crucibus, iisque sacro chrismate linitis, psalmis, hymnis, precibus, aliisque ritibus consecrationem perficit; denique

Missam celebrat, quæ tamen ad vim intimam consecrationis non pertinet. Altaria etiam consecrantur, & suos etiam ob eam rem habent ritus, & cæremonias (2).

- (1) *Par. 2. tit. 2. p. 32. ed. Catalani Rom. 1739.*
 (2) Vide Pontificale Romanum l. c. tit. 3. 4. 5. p. 137. & seq.

§. XVIII. Consecratio Ecclesiæ actus est sacer, & solemnus, per quem ea divino cultui addicitur (1). Tantum Episcopus Ecclesiam consecrat diœcesis suæ, neque hæc Presbyteris potestas est (2). Quovis die fieri potest consecratio, quamquam fieri soleat die festo (3), & solemnia sacra dedicationis quovis anno celebranda sunt (4); semelque facta nunquam iteratur, nisi tota pene collapsa, aut exusta instauretur Ecclesia, vel nisi de illius consecratione dubitetur (5). Altaris etiam consecratio non repetitur, nisi frangatur, at nisi elevatur è basi, ubi affixum fuerat (6).

(1) Ecclesiæ consecratio, & dedicatio passim confunditur, quasi Ecclesiam consecrare, ac dedicare unum idemque sit; sed revera alia consecratio, & alia dedicatio est, quod observat Mazochius de *Camp. Amphih. c. 3. Diatr. de Consecr. & Ep. de Dedicat. sub ascia c. 1.* Dedicatio proprie est ἐγκαίνια, hoc est initiatio, & primus rerum usus, consecratio autem potius ad cæremonias pertinet, quibus ecclesiæ consecrantur. Sed quoniam utrumque conjunctim perficitur, factum est, ut duo hæc vocabula indiscriminatim accipiantur.

- (2) *Can. 9. & 25. de Consecr. dist. 1., Cap. 1. de Relig. domib.*
 (3) *Cap. 2. de Consecr. eccles.*
 (4) *Can. 16. & 17. de Consecr. dist. 1.*
 (5) *Can. 16. 18. & 20. de Consecr. dist. 1.*
 (6) *Can. 19. de Consecrat. dist. 1., Cap. 1. de Consecrat. eccles.*

§. XIX. Consecrata Ecclesia, si violetur, aut polluat, reconciliari debet, quoniam in ea res divina fieri non potest (1). Polluitur autem injuriosa humani sanguinis effusione, & homicidio, quod, etiam non

effuso sanguine, in Ecclesiam patratum est (2); item humani seminis voluntaria effusione (3); denique infidelis, aut excommunicati vitandi sepultura (4).

- (1) *Cap. ult. de Consecr. eccles.*
 (2) *Cap. 4. eod.*
 (3) *Cap. 4. & ult. eod.*
 (4) *Cap. 7. eod., Can. 27. de Consecr. dist. 1.*

§. XX. Reconciliatio fit ab Episcopo, missis precibus, & adspersione aquæ, cum qua vinum, & cinis commiscetur (1). Quæ cæremonia designat peccatorum reconciliationem, eoque videtur spectare cinis, qui in publica pœnitentia adhibebatur. Si Ecclesia benedicta tantum erat, non consecrata, etiam Presbyter lustrali aqua reconciliationem facit (2). Cum pollutio facta est ob sepulturam excommunicati, aut infidelis, ante omnia cadaver, si discerni possit, effodiendum est (3). Reconciliata autem Ecclesia, reconciliantur etiam altaria, eique conjuncta cœmeteria, quæ duo simul cum violata Ecclesia violantur (4).

- (1) *Cap. 4. 7. & 9. de Consecr. eccles.*
 (2) *Cap. ult. eod. ibique Glos.*
 (3) *Can. 27. & 28. de Consecr. dist. 1.*
 (4) *Cap. unic. de Consecr. eccles. in 6.*

SECTIO II.

DE IMMUNITATE ECCLESiarUM.

XXI. Sacrorum locorum reverentia apud omnes gentes.	XXVI. Jus asyli.
XXII. Christiani suarum reverentia Ecclesiarum cunctis præstare debent.	XXVII. Unde repetendum?
XXIII. Quanta fuerit veterum Christianorum reverentia.	XXVIII. Regendum legibus ecclesiasticis.
XXIV. Unde orta Ecclesiarum immunitas?	XXIX. Quæ loca asyli jure potiuntur?
XXV. In Ecclesia profani actus non exercendi.	XXX. Quorum criminum rei ab ecclesiastico asylo excludantur?
	XXXI. Quomodo hi ab Ecclesia educendi?

§. XXI.

Omnes gentes, quæ templa habuerunt (habuerunt autem cunctæ, quibus erat Religio (1)) ædes suis Diis addictas, & consecratas præcipuo quodam honore, ac reverentia prosequi consueverunt. Hinc nefas erat violare templum, aut quidquam in eo facere aliter ac deceret, & in ipso armorum strepitu, ac tumultu militaris licentia templorum jura sancta, & inviolata servabat. Hebræorum templorum quantam venerationem haberet, omnibus compertum est; & certe nemo non intelligit, quam venerandus, & colendus esset locus, quem ipse Deus sanctum se fecisse affirmaverat, quem suam domum elegerat, & sponderat, se auditorum preces, quæ in eo funderentur (2).

(1) *Si terras obeas*, inquit Plutarchus, *invenire possis urbes muris, literis, Regibus, domibus, opibus, numismate carentes: urbem templis, diisque carentem nemo uspiam vidit.* Ita videlicet ethnicus homo loquitur.

(2) Isai. LVI. 7. Genes. XXVIII. 17. Exod. III. 5. Machabæor. II. III. 12. Reg. III. VIII. 13. & seq. & IX. 3.

§. XXII. Christiani suorum reverentia templorum non Hebræis, non reliquis gentibus concédere, imo vero cunctis præstare debuerunt. Nam in eorum Ecclesiis non hircorum, aut vitulorum sanguis offertur, sed ipse Christus sine cruore immolatur, atque ipse adest Deus reali præsentia sua, qua in re Hebræos vincunt; uti cultu etiam vincunt ceteras gentes, quæ non verum, ut ipsi, colebant effectorem, & dominatorem rerum omnium Deum, sed Deos hominum voluntate confictos, & omnium scelerum contagione contaminatos.

§. XXIII. Hinc Ecclesiæ à Christianis semper pro sacris usibus, cultuque Religionis adhibitæ, exclusaque omnia, quæ non aliquo modo ad pietatem tenderent, vel proxime ad eam essent referenda (1);

Episcopi mori maluerunt, quam Ecclesias ab hæreticis violari sinerent (2); Reges Ecclesiam ingressuri diadema, deponerent, atque extra illam custodias relinquebant (3); cuncti autem fideles manus, atque os lavabant, ut significarent innocentiam, ac puritatem, quam omnes in illo tam pleno reverentiæ, ac majestatis loco præferre oportebat (4), calceosque detrahebant (5); in ipso vestibulo caput, ac genua flectebant (6), osculabantur, & circumplicabant amplexu januas, atque columnas (7); denique Ecclesia tutissimus erat rerum servandarum locus & perfugium miseris, quos eo vocaverat spes tutelæ, & metus publicæ calamitatis (8).

(1) Itaque ne quod in Ecclesiis scelus latenter admitteretur, prohibita sunt foemina in iis vigiliis agere Concilium Eliberitanum *Can. 35. col. 254. t. 1. Collect. Harduini.* Eademque de causa vetita sunt in Ecclesia convivia Concilium Carthaginense III. *Can. 30. col. 964. t. 1. Collect. Harduini,* itemque vetita, aut certæ imminuta agapæ, scilicet convivia illa caritatis, quæ in Ecclesia fiebant, quæque Apostoli instituerant Concilium Laodicenum *Can. 28. col. 785. t. 1. Collect. Harduini.* Hinc Synodus Gangrensis duos edidit canones, videlicet *Can. 5. & 6. col. 534. & 536. t. 1. Collect. Harduini* adversus hæreticos Eustathianos, Massalianos, atque alios, qui inter Ecclesias, privatasque domos discrimen non faciebant, quæque in Ecclesia peragebantur ecclesiastica officia, etiam domi peragi posse existimabant. Quis vero ignorat factum Christi Servatoris, qui è templo emptores, ac venditores, & ceteros negotiationem exercentes eiecit? Matth. XXI. 12. & 13. Joann. II. 14. & seq.

(2) S. Ambrosius *Ep. 17. n. 13. col. 869. & seq. t. 3. ed. Ven. 1751.*

(3) S. Jo. Chrysostomus *Orat. post redit. ab exil. t. 3. p. 428.* Idemque habetur *in Serm. 1. in Pentecost. int. spur. t. 3. p. 791. ed. Paris. 1721.*, Vide etiam Edictum Theodosii post *Leg. 4. Cod. Theodos. de his qui ad Eccles. confug. t. 3. p. 398. ed. Lipsiæ 1738.*

(4) Hujus consuetudinis crebra mentio est apud Chrysostomum, Eusebium, Tertullianum, Synesium, Paulinum, & ceteros, quorum supra testimonia descripsi.

(5) Memorat hanc consuetudinem Joannes Cassianus *de Instit. cænob. l. 1. c. 10. p. 12. ed. Francofurti 1722.*, non tamen ea generatim ubique videtur obtinuisse.

(6) Quamquam nulla certa hujus consuetudinis demonstratio dari possit, tamen eam valde probabilem esse, ostendit Binghamus *Origin. ecclesiast.* l. 8. c. 10. §. 7. t. 3. p. 344. cit. ed. laudatque Chrysostomi testimonium, unde intelligimus, candidatos baptismi procidere, seque in genua projicere consuevisse, cum ad baptisterium accedebant.

(7) Ambrosius *Ep.* 20. n. 26. col. 908 t. 3. ed. cit., Paulin. *Not.* 6. *Felic.* p. 473. vers. 250. ed. Verona 1735., Prudent. *Hymn.* 2. in *S. Laurent.* vers. 520. p. 131. ed. Paris. 1687., Cassiod. *Histor. tripart.* l. 9. c. 30. p. 344. t. 1. ed. Rotomagi 1679., Auctor *Eccles. hierarch.* c. 2. §. 4. t. 1. p. 252. ed. Antuerpiæ 1637.

(8) S. Augustinus *de Civit. Dei* l. 1. c. 1. col. 3. opp. t. 7. ed. Ven. cit., S. Hieronymus *Ep.* 127. at *Princip.* n. 15. col. 954. opp. t. 1. ed. cit., S. Gregorius Turonensis *Histor.* l. 5. c. 4. col. 205. ed. Paris cit., Orosius l. 7. c. 39. p. 573. ed. Lugduni Batavorum 1738., Cassiodorus *Var.* l. 12. c. 20. p. 197. t. 1. ed. cit., Sozomenus *Histor.* l. 9. c. 10. p. 376. ed. Valesii Cantabrig. 1720. Ac sæpe ipsi hostes eos quibus parcere volebant, ad Ecclesias ducebant ut ibi tuti essent ab aliis, qui ipsis vim, & injuriam inferre potuissent.

§. XXIV. Ipse sensus Religionis impressus, atque insitus hominum animis fecit, ut Christiani ita colerent, & venerarentur Ecclesias suas; atque hic ipsi sensus intimus ecclesiasticæ immunitatis origo, & fundamentum est. Non enim Ecclesiarum immunitas inducta est à legibus, ut quidam putant, sed inducta est à Religionem, sive à reverentia, qua in Religionem ferri debemus; & proinde Ecclesiasticæ Potestatis, cujus est moderari res Religionis, ejus est etiam de ecclesiastica immunitate leges constituere.

§. XXV. Duæ sunt immunitatis partes, quarum prima est, ut nullus profanus actus, qui minus decet loci sanctitatem, in Ecclesia exerceatur. Quare procul ab ea judicia criminalia; item judicia civilia, quæ ad Forum sæculare pertinet (1); procul ludi theatrales, convivia, comœdiæ, choreæ, & cantus non pietatis, sed oblectationis causa instituti (2); procul civiles conciones, & profana concilia, procul nundinæ, contractus, negotiationes (3). Acta in Ecclesiis

sæcularia judicia irrita etiam sunt, criminalia non tantum irrita, sed etiam poenam afferunt excommunicationis (4); contractus tamen valent.

(1) *Cap. 1. & 5. de immunit. Eccles.*

(2) *Can. 1. dist. 92., Cap. 12. de Vit. & honest. cleric., Concilium Tridentinum Sess. 22. decret. de Observan. & vitam. in miss.*

(3) *Cap. de Immunit. in 6.*

(4) *Cap. 5. & 7. de Immunit.*

§. XXVI. Pars altera immunitatis eo spectat, ut debitores, & rei criminum ad Ecclesiam confugientes tuti sint, neque illinc divelli possint. Quod jus asyli appellamus. Quemadmodum homines cum in periculis versantur, à Deo opem, & auxilium postulant, ita ad Ecclesias confugiunt, quoniam in illo precis, & obsecrationis loco se facilius à Deo, id, quod optant, consequi, atque ibi tutum habere per fugium sperant, quod loci sanctitas, & reverentia pollicetur. Natura ipsa, atque in animis impressa vis Religionis omnes vocat ad hoc commune præsidium, per quod quasi se in Dei tutelam recipiunt, & unde eos non videntur dejecturi ceteri homines, qui Ecclesias reverentur. Quare Ecclesiasticum asylum pars est reverentia, quæ Ecclesiis debetur, atque hanc reverentiam ipsa vis Religionis induxit.

§. XXVII. Ita natum est Ecclesiarum asylum; & vero antiquissimæ, quæ de eo sunt, leges non asylum constituunt, sed jam antea constitutum, & ubique receptum ostendunt (1). Scilicet ut publice Christiana Religio dominari in civitatibus, atque in provinciis cœpit, is statim habitus à cunctis est honos Christianorum Ecclesiis, ut qui ad eas confugissent, loci sanctitate, ac reverentia defenderentur. Adeo verum est, nullis opus fuisse humanis legibus, quæ stabiliret jus asyli; quod jam affixum Ecclesiis, & earum venerationi communis omnium consensus agnoverat.

(1) Vetustissima, quæ extat de Ecclesiarum asylo, est *L. 1. Cod. Theod. de His qui ad Eccles. confug.* Verum hæc lex non asylum

constituit, sed potius illud omnium moribus, & consensu jampridem fuisse constitutum, lateque patuisse demonstrat; quod ipsi etiam animadvertunt Scriptores, quorum hac in re testimonium repudiare non possunt, qui ægre ferunt asylum Ecclesiam, Jacobus Gothofredus in *Not. ad d. Leg. 1. Cod. Theodos. t. 3. p. 388. ed. Lips.*; Binghamus *Origin. eccles. l. 8. c. 11. §. 1. p. 353. cit. ed.*; Van Espenius *Diss. canonic. de Asyl. templor. c. 1. §. 1.* Revera Gothofredus, & Binghamus *l. c.* complura collegerunt antiqua monumenta, ex quibus patet, jam Ecclesiarum asylum obtinuisse multo ante, quam Theodosiana illa lex in manus hominum perveniret, & nulli unquam auctorum, uti inquit Binghamus, *dubium fuit, quin id privilegium Ecclesiarum à tempore Constantini esse cœperit, licet nullæ leges Theodosio vetustiores, sive in Justiniano, sive Theodosiano Codice de hoc ipso reperiantur.* Atqui neque ulla lex extat Constantini, quæ Ecclesiarum asylum constituat, neque in antiquis monumentis ulla hujusce legis mentio, aut indicium est. An non id argumento est plane maximo, nullam ea de re legem à Constantino editam fuisse, quæ aut nunc extaret, aut saltem aliqua ejus mentio esse deberet apud Eusebium, qui Constantini vitam accurate conscripsit, atque apud ceteros scriptores, qui eorum temporum historiam literis mandarunt? Quod si Constantini ætate jam asylum vigeat, neque illud erat ulla lege constitutum, planum est, illud induci debuisse à moribus, atque à consensu Christianorum in ipso imperio Constantini, hoc est eo ipso tempore, quo publicus Christianæ Religionis cultus obtinere cœpit. Hic autem mos, & communis omnium consensus, qui statim erupit, cum primum erumpere libere potuit, unde ortus, nisi ortus est ex intimo sensu Religionis, atque ex impressa firmiter in omnium animis reverentia Ecclesiarum? Atque huc sane spectat S. Gregorius Nazianzenus *Orat. 20. de Laud. Basil. p. 353. t. 1. ed. Colon. 1690*, qui narrat, S. Basilium protexisse viduam, quæ ad altare confugerat, atque ait, eum fecisse id, quod non tantum M. Basilium, sed etiam quivis alius Sacerdos facere debuisset, scilicet ut *eam adsereret, retineret, omni cura tueretur*, Dei clementiæ, & legi, quæ altaribus honorem haberi jubet, *manum porrigeret &c.* Ita scilicet Nazianzenus, antequam illa Theodosii lex prodiret, ecclesiasticum asylum referebat *ad Dei legem, quæ altaribus honorem haberi jubet.* Quam ecclesiastici asyli originem minime compertam, atque exploratam habent, qui eam à civilibus legibus repetendam putant; cum revera civiles hac de re leges omnium, quæ extant, & quarum mentio habeatur, antiquissimæ multo antea ecclesiarum asylum constitutum ostendant. Anonymus quidem Scriptor, qui anno 1763. Florentiæ libellum

edidit cum titulo *Discorso sopra l'Asilo Ecclesiastico*, falsis, & absurdis ratiunculis, quas à Paulo Sarpio pene omnes accepit, demonstrare conatus est, Christianorum asylum ex ethnica superstitione procedere; illud initio non nisi meram Clericorum, & Episcoporum intercessionem fuisse, quæ non dabat spem certam per fugi, sed tota erat posita in prece, & obsecratione, quam Princeps audiebat, & despiciebat suo arbitratu; denique totum hoc de asylo negotium ad laicum Principem pertinere, quoniam illud ab ejus beneficio, & auctoritate profectum est. Mitto ceteros errores, quibus hic libellus abundat, & quos refutarunt Josephus Aloysius Assemanus *de Eccles. reveren. & asyl. animadvers. in Discurs. p. 79. & seq.*, ac Jacobus Pistorozzius opere peculiari. Tantum dico, quod si Christianorum asylum ethniciæ superstitionis arguitur, propterea quod illud etiam ethnicis fuit, jam erit etiam superstitio Christianis habere templa, & cultum externum Religionis, quoniam etiam ethnici utrumque habuerunt. Imo vero quod hæc reverentia templis ethnicorum, & statuis Principum exhiberetur, multo magis eam immortalis, ac præpotenti Deo, ejusdem domui à Christianis exhibendam esse, ostendunt Nicolaus I. in *Respons. ad consult. Bulgar. c. 95. col. 382. t. 1. Collect. Harduini*, Concilium Matisconense II. *Can. 8. col. 462. t. 3. Collect. Harduini*, & Theodosius Junior in celebri edicto, quod extat post *Leg. 4. Cod. Theod. de His qui ad Eccles. confug. t. 3. p. 396. ed. cit.* Præclare Isidorus Pelusiota *Ep. 174. p. 35. ed. Ven. 1745.* ita firmum, certumque esse vult ecclesiasticum asylum, ut illud violare *non solum crudelitatis, sed etiam impietatis* esse dicat. Et sane si ita Ethnici colebant, ac venerabantur Deos, quos veros putabant, superstitio erit Christianis colere, ac venerari Deum, quem unum verum esse certo sciunt? Nihil hoc magis absurdum, & magis impium dici potest. Quod de intercessionem Clericorum, & Episcoporum Anonymus Scriptor addit, id ab ipsa refutatur Theodosii lege, cujus supra est facta mentio, & quam omnium antiquissimam esse dixi, quæ de Ecclesiarum asylo disserat. Legis verba sunt hæc: *Publicos debitores si confugiendum ad Ecclesias crediderint, aut illico extrahi de latebris oportebit; aut pro his ipsos, qui occultare probantur, Episcopos exigi.* Lex hæc memorat disertissime debitores *ad Ecclesias confugientes*, & memorat etiam eorum *extirpationem*, quæ verba referri certe non possunt ad Episcoporum, & Clericorum intercessionem. Neque vero, antequam illa Theodosii constitutio emitteretur, Episcoporum intercessionem, sed verum, ac germanum, quale nobis est, ecclesiasticum asylum memorant Nazianzenus *l. 2.*, cum narrat, Basilium defendisse viduam, quæ contra vim sibi à Præfecto Ponti illatam ad altare confugerat. Si-

militar Altaris, atque Ecclesiae asylum, non Episcoporum intercessionem habet Ambrosius *Ep.* 20. n. 8. col. 907. t. 3. ed. cit. & Ammianus Marcellinus. l. 15. n. 5. p. 51. & l. 26. n. 3. p. 365. ed. Lips. 1773. Atque eadem semper fuit sententia eorum omnium, qui post hanc aetatem floruerunt, Cyriacus, qui in locum Joannis Jejunatoris factus est Patriarcha Constantinopolitanus vertente anno 595., pro asylo, ne templi sanctitas violaretur, adversus Phocam ipsum Imperatorem stetit, nec passus est, uti narrat Theophanes in *Chronograph.* p. 246. ed. Paris. 1655., ab Ecclesia educi Constantinum Mauriti, & tres ejus filias, nisi antea Phocas, eas salvas fore juratus confirmasset. Confer etiam S. Gregorium M. *Ep.* 37. l. 1. & *Ep.* 38. l. 10. opp. t. 2. col. 527. & 1068. ed. Paris. 1705. Concilium Aurelianense I. *Can.* 1., & IV. *Can.* 21. col. 543. & 1568. t. 5. *Conc.* Labbæi ed. Ven., & Matisconense II. *Can.* 8. t. 6. col. 676. Non igitur Episcoporum intercessio cum ecclesiastico asylo confundi debet; intercessio obsecratio erat, & spem ponebat in venia, atque in misericordia Principis, sed asylum tuebatur reum jure sanctitatis loci, & reverentiae, qua Christianos Dei domum prosequi oportebat. Denique quod dicitur, ecclesiasticum asylum niti beneficio Principis, atque à civilibus legibus esse profectum, id falsum esse demonstravimus, cum illud induxerit ipsa vis Religionis, & reverentia Ecclesiis debita, legesque civiles jam communi omnium consensu stabilitum demonstrant asylum, multo ante quam ulla de eo civilis lex ederetur. Quod si non à civilibus legibus asylum procedit, sed à sensu intimo Religionis, atque à reverentia, quae Ecclesiis debetur, manifestum est, ejus curam, & regimen non ad Civilem Potestatem, sed ad eum pertinere, cui Religionis cura, & Ecclesiarum regimen commissa, & commissum est. Quod si interdum laici Principes pietate praestantes de Ecclesiarum asylo leges tulerunt, non id ab ipsis factum est, ut primum asylum stabilirent, aut quod eorum legibus indigeret Ecclesia, ut haberet perfugium, quod dabat ejus sanctitas, ac reverentia, atque ipsa vis Religionis, neque ideo dici potest, quod illorum esse debeat de asylo leges constituere. Civiles illae leges eo spectant, ut asyli jura sancte custodiantur, & earum etiam imperio, & auctoritate templorum veneratio firmetur, atque omnes metu quoque civilis coercionis à sacrilega violatione deterreantur. Non dissimiles Imperatorum leges extant in utroque Codice, atque Novellis, de Fide, & Sacramentis, de Religione ipsa Christiana, de haereticis, apostatis, excommunicatis; neque tamen eam ob causam Catholicus homo dixerit, jus Religionis, ac Religionem ipsam Christianam, ac Fidem à Principum auctoritate, & eminentia pendere. Certe inter civiles leges, quibus ecclesiasticum asylum confirmatur, celebre est Edictum Theodosii Junioris, cujus paulo

ante facta mentio est, & ibi quidem Imperator asylum, quod jam pridem erat constitutum, repetit ex vi ipsa Religionis, atque ex naturali, & omnium animis insita reverentia Ecclesiarum. Neque aliud ferri debet judicium de antiquis Patribus, quos interdum ad Principes ivisse constat, ut Ecclesiarum asylo leges impetrarent; unde in *Codice c.* 56. apud Justellum *Biblioth. Jur. Canon. t.* 1. p. 154. ed. Paris. 1661. scriptum est: *ut pro confugientibus ad Ecclesiam quocumque reatu involutis legem de gloriosissimis Principibus mereantur, ne quis audeat eos extrahere.* Imo & Patres illos legasse scimus Epigonium, & Vincentium ad Honorium Imperatorem, ut concederet asylum Ecclesiis Africanis, quae lex confirmata est à Justiniano *Novell. de Eccles. constit. in Afric. coll.* 10. Nam eorum Patrum consilium fuit, ut Imperatoris gladio Ecclesiae, ac Religionis honos, & cultus defenderetur, atque ut Imperatores ipsi sacrorum Canonum decreta auctoritate, imperioque suo ad exitum perducenda curarent. Similiter Episcopi pluries ad Imperatorem confugerunt, ut de Christiana Religione decreta firmaret, ut ecclesiasticam libertatem adsereret, ut catholicam fidem vindicaret; & multa harum rerum monumenta sunt tum in Codice Canonum Africanorum, tum in Codice Justiniani, & Theodosii, atque in Novellis Constitutionibus. Sed non ideo quisquam dixerit, Sanctissimos illos Episcopos potestatem in res sacras, ac Religionis, Ecclesiaeque regimen, & curam laico Principi committere voluisse. Saeculo IV. Eutropius Eunuchus Arcadium Imperatorem impulit ad tollendum jus asyli lata lege, quae est *L. 3. Cod. Theod. de His qui ad Eccles. confug.*; sed postea confugere ipse ad Ecclesiam debuit, ut vitam tueretur suam, atque ita *suomet facto*, ut inquit Chrysostomus *Hom. 1. in Eutrop. opp. t.* 3. col. 383. ed. Paris. 1721., *legem suam primus abrogavit.*

§. XXVIII. Quod si ecclesiarum asylum ex ipsa earum sanctitate, & reverentia procedit, consequens est, ut regatur auctoritate ejus, cui regimen ecclesiasticarum rerum commissum est. Certe ecclesiasticis legibus & ampliati, & arctati sunt asyli fines, uti rerum ratio postulare videbatur. Naturalis reverentia in Ecclesias fecit, ut eae jure asyli fruerentur; deinceps illud traductum est etiam ad ea loca, quae visa sunt reverentia, & obsequio digna vel propter usum, cui sunt addicta, vel propter dignitatem eorum, qui in illis habitant.